

ZBORNİK RADOVA

Nakladnik / Publisher:
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Umjetnička akademija u Osijeku

Za nakladnika / For Publisher:
prof.dr.sc. Helena Sablić-Tomić

Urednici / Editors:
izv.prof.dr.art. Berislav Jerković
dr.sc. Tihana Škojo

Urednički savjet / Editorial Board:
izv.prof.dr.sc. Jelena Cvetković (Srbija/Serbia)
izv. prof. András Hatházy (Rumunjska/România)
izv. prof. art. Antoaneta Radočaj Jerković (Hrvatska/Croatia)
doc. dr. sc. Jasna Šulentić Begić (Hrvatska/Croatia)
doc. dr. sc. Goran Livazović (Hrvatska/Croatia)
doc. art. Tomáš Ondrůšek, (Češka Republika /Czech Republic)

Recenzenti radova:
Vesnica Mlinarević, Goran Livazović, Jasna Šulentić-Begić, Renata Jukić, Antoantea Radočaj Jerković, Tihana Škojo, Jelena Cvetković Lana Skender, Predrag Solomun, Sara Kakuk, Margareta Turkalj Podmanicki, Diana Atanasov Piljek, Snježana Dobrota, Zdravko Drenjančević, Davorka Radica, Robert Raponja, Zrinka Šimunković, Davor Brđanović, Mirna Sabljar, Renata Karša, Marina Novak, Dijana Drandić, Suzana Tomaš, Ivan Karša, Vesna Ivkov, Sanja Šamanić, Marko Sesar, Amir Begić, Darko Novosel, Marko Šošić, Mira Kliček, Jelena Kovačević, Rade Zrilić, Sonja Vuk, Višnja Vekić Kljajić, Sanja Simel, Maja Jockov, Ines Matijević Cakić, Vladimir Krušić, Tatjana Bertok Zupković, Livija Kroflin, Ozana Iveković, Maja Lučić, Gordana Grujić, Vlatka Kovač, Maša Rimac Jurinović, Vuk Ognjenović, Senka Gazibara, Sandra Bjelan Guska, Tamara Mataija, Antonija Vranješ, Kristina Horvat Blažinović, Višnja Vekić Kljajić, Marina Puškar, Ria Trdin, Maša Rimac Jurinović

Lektura / Proofreading:
Jelena Ambruš i Tena Sesar

Vizualno oblikovanje naslovnice / Visual Design Cover:
Jelena Kovačević

Oblikovanje knjižnog bloka / Style and Layout:
Luka Cveniće

Tisak / Press:
Grafika d.o.o., Osijek

Naklada / Copies:
150 primjeraka / 150 copies

Umjetnička akademija u Osijeku

Nijedan dio ove knjige ne smije se umnožavati, fotokopirati ni na bilo koji drugi način reproducirati bez nakladnikova pismenog dopuštenja.

ISBN 978-953-58055-5-7

CIP zapis dostupan je u računalnom katalogu Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek pod brojem 140611043.

Tiskanje dovršeno u prosincu 2016.

1. Međunarodni
znanstveni i umjetnički
simpozij o pedagogiji u umjetnosti

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Umjetnička akademija u Osijeku
17. i 18. listopada 2014. godine

UMJETNIK KAO PEDAGOG PRED IZAZOVIMA

SUVREMENOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

Osijek, 17. – 18. listopada 2014.

Umjetnička akademija u Osijeku

Osijek, 2016.

SADRŽAJ

- 13 Predgovor
- 15 Previšić, V.: **Pozvano predavanje, Pokret za umjetnički odgoj u pedagogiji: aktualne reminiscencije** / *Art education movement in pedagogy: topical reminiscence*
- 17 Huzjak, M.: **Pozvano predavanje, Odgoj za vizualno komuniciranje u razdoblju „slikovnog zaokreta“** / *Education for visual communication in the period of „the iconic turn“*
- 33 Rojko, P.: **Pozvano predavanje, Položaj i stanje hrvatske glazbene pedagogije danas**
- 52 Mihnjak Ambruš, J.: **Novi oblici informiranja korisnika knjižnice: primjer Facebook grupe knjižnice Umjetničke akademije u Osijeku** / *New forms of communicating information to library users: the example of the Facebook group of the library of the Academy of Arts in Osijek*
- 70 Balić-Šimrak, A., Blažević, B., Vinožganić, D., Štabek, Ž.: **Promicanje razvoja integriranog umjetničkog kurikuluma u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju** / *Promotion of the development of an integrated artistic curriculum in early and preschool education*
- 81 Amir Begić: **Interkulturalne kompetencije studenata Glazbene pedagogije** / *Intercultural competencies of music teacher education students*
- 96 Bjelan Guska, S.: **Stožac iskustva Edgara Dalea kao okvir za učenje i poučavanje u nastavi klasičnog baleta** / *Edgar Dale's cone of experience as a framework for the learning and teaching classical ballet*
- 107 Bošnjak, M.: **Primjena slušnog integracijskog treninga (SIT) u radu s djecom s intelektualnim poteškoćama** / *The use of auditory integration training (ait) in working with children with intellectual disabilities*
- 120 Brđanović, D.: **Uloga glazbe i glazbene inteligencije u školi u kontekstu teorije višestrukih inteligencija** / *Role of music and musical intelligence in school in the context of theory of multiple intelligences*

- 132 Buljubašić Kuzmanović, V., Pažin Ilakovac, R.: **Integracija i partnerstvo u znanosti i umjetnosti** / *Integration and partnership of sciences and arts*
- 144 Dobrota, S.: **Utjecaj različitih faktora na razvoj glazbenih preferencija** / *The influence of various factors on the development of music preference*
- 158 Dijana, D.: **Utjecaj tradicijske glazbe na razvoj interkulturalnih kompetencija kod učenika** / *The influence of the traditional music on the development of intercultural competencies of students*
- 168 Drenjančević, Z.: **Obrada tradicijske glazbe na primjerima umjetničke glazbe inspirirane folklorom u nastavi glazbene kulture i umjetnosti** / *Traditional music analysis on classical music examples inspired by folklore in teaching music*
- 176 Derđ, Z.: **Lik-lutka stalni i / ili povremeni član odgojne skupine** / *Puppet-characters as permanent and / or occasional members of educational groups*
- 190 Gazibara, S.: **Plesna umjetnost i školski kurikulum** / *Dance art and school curriculum*
- 203 Gruić, I.: **Suvremeni izazovi u kazalištu za djecu i mlade: svjetski kontekst i situacija u Hrvatskoj** / *Contemporary challenges in theater for children and youth: world context and situation in Croatia*
- 219 Gruić, I., Škuflić Horvat, I.: **Tabu teme u književnosti i kazalištu za djecu i mlade** / *Taboo topics in literature and theater for children and youth*
- 233 Grujić, G.: **Očuvanje hrvatske glazbene baštine: sonatni oblik u okviru žanra klavirske sonate (V. Rosenberg-Ružić)** / *Preservation of Croatian musical heritage: sonata form within the genre of piano sonatas (V. Rosenberg-Ružić)*
- 244 Ivanović, M.: **Iskustveni pristup podučavanju njemačkog jezika kao drugog stranog jezika u strukovnim školama – istraživanje glazbenih i dramskih umjetničkih izričaja kao polazište za povećanje motivacije, jezičnih vještina te kreativnosti učenika** / *Experience-based approach to teaching German language as a foreign/second language in vocational schools – exploration of music and drama as a basis for enhancing students' motivation, language skills and creativity*

- 257 Iveković, O.: **Dramske metode u domaćim udžbenicima iz didaktike** / *Drama methods in domestic didactics books*
- 269 Jerković, B.: **Interkulturalizam u modelima suvremenog glazbenog obrazovanja** / *Interculturalism in the models of contemporary music education*
- 285 Jockov, M.: **Interaktivna nastava likovne kulture kao poticaj afirmiranja suvremene umjetničke prakse** / *Interactive classes of fine arts as an encouragement of affirming contemporary artistic practice*
- 296 Jukić, D., Jukić, R.: **Poticanje i razvoj kreativnosti u nastavnim predmetima umjetničkog područja** / *Encouraging and developing creativity in school subjects related to the arts*
- 308 Kliček, M.: **Likovna terapija kao stvaralačka aktivnost u odgoju i obrazovanju** / *Art therapy as the creative activity in the upbringing of the child and in education*
- 319 Kostadinović, N.: **Rodna analiza tekstova u pisanim medijima skladateljki ozbiljne glazbe u Republici Srbiji krajem 20. i početkom 21. stoljeća** / *Gendered analysis of articles in the written media on women composers of Serbia at the turn of the XX and XXI century*
- 337 Kovač, V.: **Integrirani dramski dan u razrednoj nastavi** / *Integrated drama day in classroom teaching*
- 347 Kovačević J., Majdenić M.: **Mapiranje intervencija na osječkoj javnoj skulpturi kao prijedlog izvanučioničke nastave likovne kulture** / *The mapping of interventions on Osijek public sculpture as a proposal of outdoor art teaching*
- 360 Krnić, M.: **Slušna identifikacija djevojačkih i dječaćkih glasova kao zasebnih entiteta** / *Aural identification of girls' and boys' voices as separate entities*
- 372 Kroflin, L.: **Lutkar – umjetnik i pedagog** / *Puppeteer – artist and educator*
- 384 Krušić, V.: **Umjetnički odgoj – što je to i čemu služi?** / *Art education – what is it and what is its purpose?*
- 399 Lesar, I.: **How do students of the Ljubljana Academy of music view the music education of pupils with special needs in music schools?**

- 410 Livazović, G.: **Odgoj za umjetnost u prevenciji rizičnih stilova ponašanja mladih** / *Arts education in the prevention of adolescent risk behaviour*
- 432 Lukaš, M., Cikovac, D.: **Čovjekova antropološka potreba za lijepim i estetičko razumijevanje lijepoga** / *Humans anthropological need for beauty and aesthetic understanding of beauty*
- 445 Marčun, A.: **Music education in Slovenia: inclusion of students with special needs**
- 456 Mataija, T., Vlah, N.: **Uloga kreativnoga umjetničkog izražavanja u komuniciranju baštine: planiranje, realizacija i evaluacija muzejske radionice** / *The Role of Creative Work in Communicating Heritage*
- 468 Mičija Palić, M.: **Didaktička problematika u suvremenoj nastavi glasovira** / *The contemporary didactic problems in piano teaching*
- 481 Novak, M.: **Predmet metodika nastave glazbenih instrumenata i pjevanja – pregled nastavne prakse na umjetničkim studijima u Hrvatskoj** / *Pre-service teacher training in music – review of teaching practice in the music studies in Croatia*
- 494 Philipp, B.: **Pripreme i odlasci na natjecanja kao snažan motivacijski faktor u glazbeno-edukativnom procesu** / *Preparation and attending competitions as a strong motivating factor in musical education process*
- 503 Proštenik Vujičić, M., Malnar, A., Puškar, M.: **Istraživanje likovnog izraza djeteta u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju u kontekstu umjetnosti Joan Miróa** / *The exploration of artistic expression of children in early and preschool education in the context of Joan Miró*
- 516 Pucihar, I.: **Improvisation in the series of piano method books my friend the piano**
- 530 Radica, D.: **Parametri sistematizacije i stupnjevanja ishoda učenja u glazbi** / *The parameters of systematization and gradation of learning outcomes in music*
- 543 Rengel, K.: **Vizualni postupci u istraživanjima s djecom** / *Visual methods in research with children*
- 555 Richter, M.: **Slika poslije naslikane slike** / *Image after painted image*

- 566 Rimac Jurinović, M.: **Poticanje čitanja upotrebom dramskih tehnika** / *Fostering reading by using drama techniques*
- 577 Sabljar, M.: **Kompetencije nastavnika instrumenta** / *The Competencies of Musical Instrument Teachers*
- 588 Sesar, M.: **Refleksivne kompetencije nastavnika u glazbenim školama** / *Reflexive competencies of music school teachers*
- 603 Simel, S.: **Odgojna uloga nastavnika likovne kulture** / *Educational role of visual art teachers*
- 614 Skender, L.: **Problem vizualne autentičnosti reprodukcije (kako kvaliteta reprodukcije i načini prezentacije utječu na percepciju i recepciju umjetničkog djela)** / *Visual authenticity of reproduction (How perception and reception of the work of art is affected by quality of reproduction and abilities of interactive presentation)*
- 626 Solomun, P.: **Metodika nastave filmske montaže kao važnog predmeta u edukaciji budućih filmskih stvaralaca** / *Methods of teaching film editing as an important course in the education of future film makers*
- 638 Šamanić, S.: **Utjecaj različitih ritmičkih mjera na sposobnost reproduciranja pjevanog sadržaja** / *Influence of various musical rhythms on song reproduction*
- 650 Šimunović, Z.: **Organizacija nastave glazbe u osnovnoj školi i nastavnih zaduženja učitelja glazbene kulture** / *Organization of music teaching in primary school and teaching duties of music teachers*
- 660 Škojo, T.: **Ishodi učenja u nastavi glazbene kulture** / *Learning outcomes in teaching music in elementary school*
- 675 Šošić, M.: **Suradnja učenika Škole primijenjene umjetnosti i dizajna Osijek s institucijama Grada i Županije** / *Cooperation between the students of the School of Art and Design Osijek and the town and county institutions*
- 685 Šulentić Begić, J.: **Glazbene igre u primarnom obrazovanju** / *Music games in primary education*
- 702 Tomaš, S.: **Nastava glazbene kulture u sustavu Moodle** / *Music lessons in the Moodle system*
- 715 Vekić Kljaić, V.: **Pedagoška vrijednost dječjih likovnih radova** / *Educational significance of children's art works*

- 727 Vranješ A.: **Ideja zajedništva i nenasilja kao jedna od glavnih poruka u tekstovima glazbene skupine U2** / *The idea of unity and non-violence as one of the main messages in lyrics of U2*
- 740 Vuk, S., Tacol, T., Vogrinc, J.: **Imerzivna metoda u poučavanju vizualne umjetnosti** / *Immersive method in visual art classes*
- 752 Zrilić, R.: **Načelo „unutarnje nužnosti“ kod Kandinskog kao ključ za razumijevanje umjetničkog** / *Principle of „inner necessity“ in Kandinsky's work as a key to understanding artistic*

PLESNA UMJETNOST I ŠKOLSKI KURIKULUM

*Senka Gazibara
Filozofski fakultet u Osijeku
Hrvatska*

Prethodno priopćenje /
Preliminary Communication
UDK 37:793.3

Sažetak

Današnje vrijeme istaknutih globalizacijskih procesa postavlja zahtjeve za cjeloživotnim učenjem u različitim područjima ljudske djelatnosti, što traži povezivanje, suradnju i partnerstvo na svim razinama. Upravo plesna umjetnost i univerzalni jezik plesa omogućuju integrativne procese te doprinose razvoju kurikuluma usmjerenog na učenika. Kroz razvijanje kreativnih plesnih sposobnosti, upoznavanja plesne umjetnosti i aktualne plesne scene te odgoja buduće plesne publike škola doprinosi kulturnom razvoju djece i mladih. Stoga i nacionalni kurikulum ističe važnost umjetničkog plesnog područja, a osobito kurikulumi škola koji plesnu umjetnost njeguju godinama. Plesna umjetnost upotpunjava odgoj djeteta i doprinosi zdravom psihofizičkom razvoju te ispunjava jednu od tri temeljne funkcije škole – prijenos kulture. Imajući u vidu sve prednosti univerzalnog jezika plesa, cilj je ovoga rada analizom školskih kurikuluma dobiti uvid u područje plesne umjetnosti i utvrditi njezinu zastupljenost u osnovnim školama. Pregledano je i analizirano 67 kurikuluma osnovnih škola Osječko-baranjske županije. Analiza je obuhvatila niže i više razrede, razrednu i predmetnu nastavu, uvažavajući sve oblike nastave. Rezultati kvantitativne i kvalitativne analize pokazali su da je plesna umjetnost zastupljena u velikom broju osnovnih škola, većinom u nižim razredima, a znatno manje u višim. Najprepoznatljivija je u izvannastavnim aktivnostima učenika, nakon čega slijede izvanškolske aktivnosti, kulturna i javna djelatnost škole te projekti. Uvidom u spomenuto, ukazuje se potreba za uvođenjem plesne umjetnosti u više razrede osnovnih škola, kao i potreba povećanja spomenutih u razrednoj nastavi. Istraživanje je pokazalo da ples nije zanemaren u školama, ali imajući u vidu njegove razvojne odrednice zaslužuje veću pozornost, sličnu drugim umjetničkim područjima koja zajedno s plesom trebaju uzeti više prostora u školskim kurikulumima, što sve snažnije zagovaraju stručnjaci iz područja kurikuluma.

Ključne riječi: plesna umjetnost, školski kurikulum, učenici, osnovna škola

Uvod

Ples je oduvijek bio važan aspekt svih kultura, a istraživanje ljudskog pokreta i djelovanja posljednje je desetljeće postala tema od sve veće važnosti, dovodeći ples i u središte kognitivnih znanosti (Bläsing, B. i sur., 2010). U literaturi vezanoj za plesnu umjetnost, ples se često gleda kao sredstvo poticanja pozitivnog psihičkog, fizičkog i akademskog rasta djeteta jer plesom djeca upoznaju sebe i spoznaju vezu s ostatkom svijeta. Plesna umjetnost prouzročitelj je svih umjetnosti, a izraz joj je u ljudskoj osobnosti. Kao i druge umjetnosti, određeni je oblik znanja i iskustva, način organiziranja i komuniciranja individualne percepcije svijeta. Ples danas nije samo moćan oblik umjetnosti mnogih tehnika i jezika, već i sredstvo izražavanja i oslobađanja za djecu i mlade, kao i za osobe s teškoćama i starije osobe, potpora prema boljem društvu (Brinson, P., 1991). Na kompleksnost samoga pojma ukazuje činjenica da ne postoji jednoznačna definicija plesa, već njegovo definiranje ovisi o društvenim, kulturalnim, estetskim, umjetničkim i moralnim načelima. Sveobuhvatnost plesa očituje se u povezivanju umjetnosti i sporta, odgoja i obrazovanja, doprinosu umjetničkoj, glazbenoj i estetskoj nadogradnji te pozitivnom utjecaju na tjelesni razvoj i organizaciju slobodnog vremena (Ladešić, V., Mrgan, J., 2007). U radu će se naglasak staviti na plesnu umjetnost u odgoju i obrazovanju.

Plesna umjetnost u odgoju i obrazovanju

Današnje vrijeme istaknutih globalizacijskih procesa postavlja zahtjeve za cjelovitim učenjem u različitim područjima ljudske djelatnosti, što traži povezivanje, suradnju i partnerstvo na svim razinama. Upravo plesna umjetnost i univerzalni jezik plesa omogućuju integrativne procese te doprinose razvoju kurikuluma usmjerenog na učenika. Uključivanje plesne umjetnosti u škole nije novo nastojanje (H'Doubler, M., 1925), a njegova se vrijednost, između ostaloga, očituje u poticanju razvoja djeteta u svim područjima odgoja i obrazovanja: pomaže u razvitku tijela, njegovanju ljubavi i cijenjenju ljepote, potiče maštu i izaziva intelekt, produbljuje i poboljšava emocionalni život te razvija socijalne kompetencije. Poveznica s pedagogijom javlja se početkom 20. st., s predstavnikom J. Deweyem, koji je naglašavao važnost učenja djelovanjem, tjelesnu aktivnost kao pomoć učenju (Stevens, A. M., 2010) te umjetnost kao iskustvo (Dewey, J., 1934). Njegov rad bitan je za uvođenje plesne umjetnosti u područje općeg odgoja i obrazovanja. Također, Gardnerova teorija višestrukih inteligencija uporište

je za promicanje plesa u školama, pri čemu je ples dio tjelesno-kinestetičke inteligencije (Gardner, H., 1993). Ta je vrsta inteligencije najpodcjenjenija i zanemarena u našim školama te je potrebna promjena koncepcije učenja i akademskih tradicija kako bi kretanje postalo dio nastave (Geršak, V., 2012). Tradicionalna sjedilačka nastava potiče i agresivnost (Bognar, L., Matijević, M., 2005), što je moguće spriječiti kreativnim pokretom u nastavi kao sredstvom za konstruktivno trošenje energije u kojemu se djecu uči kreativnoj suradnji, empatiji, uvažavanju sugovornika i poštivanju različitosti (Kroflić, B., Gobec, D., 1995).

Kao posebna vrsta plesa u odgoju i obrazovanju ističe se kreativni ples, usmjeren na dijete. Začeci su mu u modernom odgojnom plesu, koji je usustavio Rudolf Laban, usmjeravajući se na razvoj ličnosti odgajnika (Maletić, A., 1983, Smith-Autard, J., 1994), pri čemu je naglasak na procesu plesa, iskustvenom doprinosu cjelovitom razvoju djeteta, gdje se u okruženju plesnih pokreta njeguju spontani, osobni izrazi pokretom upotpunjeni grupnim radom i interakcijom. Današnji model plesnog odgoja i obrazovanja naglašava tri umjetnička procesa – izvedbu, kreaciju i cijenjenje, područja iskustva plesne umjetnosti temeljna za razvoj učeničkih vještina, znanja i razumijevanja izraza i forme u plesu, gdje plesna umjetnost doprinosi umjetničkom, kulturnom i estetskom odgoju i obrazovanju (Smith-Autard, J., 1994). Kreativni ples kao vrsta plesa poučava se u osnovnim školama (Bergmann, S., 1995) jer koristi elemente pokreta za izražavanje misli i osjećaja. Interpretacija je dječjih ideja, osjećaja i senzornih dojmova iskazanih simbolično u oblicima pokreta jedinstvenim korištenjem tijela. Vrijednost mu nije samo u potencijalu za razvoj motoričkih vještina ili estetske senzibilnosti, već u unaprjeđenju samopouzdanja te integracije u druge predmete. Geršak, V. (2012) kreativni ples ističe kao holističku metodu poučavanja koja integrira kinetičke i verbalne aktivnosti. Pristup je u kojemu djeca koriste pokret za izražavanje, oblikovanje i stvaranje različitih odgojno-obrazovnih sadržaja. Proces kreativnoga plesa uključuje rješavanje problema, promatranje, analizu i kritičko mišljenje.

S individualnog i društvenog aspekta odgoja, ples pruža mogućnosti za istraživanje međusobnog odnosa osjećaja, vrijednosti i izražavanja, promiče senzibilnost u radu s drugima, razvija samopouzdanje i ponos u individualnom i grupnom radu, potiče samostalnost i inicijativu, pruža priliku za postignuća, uspjeh i samopoštovanje, uključujući i učenike s teškoćama u učenju (Brinson, P., 1991).

Mnoga su istraživanja ukazala na pozitivan utjecaj plesa na razvoj samopouzdanja i kreativnosti (Kroflić, B., Gobec, D., 1995, Iwai, K., 2002, Quin, E. i sur., 2007), socijalne kompetencije (Lobo, Y., Winsler, A., 2006, Stevens, A.M., 2010,

Giguere, M., 2011), na poboljšanje akademskih postignuća (Hanna, J.L., 2008) te na važnost i doprinos plesa cjelokupnom razvoju ličnosti (Geršak, V., 2012) i višestrukih inteligencija. Usmjeravajući učeničku pozornost na međusobnu povezanost plesne improvizacije s osobnim i kulturnim vrijednostima, pomaže im se u boljem razumijevanju i otkrivanju sebe (Schupp, K., 2011). Komunikacijske vještine koje se njeguju u plesnom odgoju i obrazovanju, pokazuju visoku vjerojatnost da će se djeca znati zauzeti za sebe u osobnim i društvenim interakcijama (Stevens, A. M., 2010).

Plesna je umjetnost sve češće uključena u odgojno-obrazovnom području, na način da je uvrštena u mnoge nacionalne kurikulume, pa tako i u Hrvatskoj, gdje je prepoznata i istaknuta važnost umjetničkog plesnog područja za razvoj djeteta, u vidu poticanja misaonih procesa, istraživanja, povezivanja i izražavanja ideja te osjećaja i iskustava u pokretu i plesu (NOK, 2011). Rasprava o uvođenju plesa u kurikulum vodi se među odgojnim i obrazovnim stručnjacima s područja plesne umjetnosti više od trideset godina. Primjeri kurikuluma različitih zemalja ukazuju na tu tendenciju: u Novom Zelandu ples je uključen u nacionalni kurikulum 2000. godine, dio je izvedbene umjetnosti kao područja učenja, kao i u Tajvanu. U Australiji je ples dio područja umjetnosti, u Finskoj, Estoniji i Portugalu dio je kurikuluma tjelesnog odgoja i obrazovanja, u Indiji dio izvannastavnih aktivnosti, dok Jamajka objedinjuje ta dva područja kurikuluma. Njemačka je primjer zemlje gdje su plesni umjetnici uključeni u primarno obrazovanje, a dugu tradiciju plesa kao dijela kurikuluma ima Kanada, dok se u SAD-u radi revizija jezgrovnih umjetničkih standarda. U Sloveniji je ples dobro integriran u vrtićima, dok je u razrednoj nastavi dio tjelesne i glazbene kulture (Koff, S.R. i sur., 2012).

Ples i školski kurikulum

Školski kurikulum kao temeljni dokument predviđa rad, način djelovanja i utjecaj evaluiranja učinaka ukupnog školskog života na učenike i nastavnike (Jurić, V., 2007). Razvojni je dokument koji polazi od kvalitete škole te zadovoljava potrebe učenika i nastavnika kroz različite oblike nastave. Kroz razvijanje kreativnih plesnih sposobnosti, upoznavanja plesne umjetnosti i aktualne plesne scene te odgoja buduće plesne publike škola doprinosi kulturnom razvoju djece i mladih. Stoga se ističe važnost umjetničkog plesnog područja u kurikulumima škola koji plesnu umjetnost njeguju godinama. Plesna umjetnost upotpunjava odgoj djeteta i doprinosi zdravom psihofizičkom razvoju te ispunjava jednu od tri temeljne funkcije škole – prijenos kulture. Ples u kurikulumu veže se i za druge nastavne predmete, obuhvaća vrijednosti, moral, međusobne odnose i kontakte s

različitim kulturama te razvoj mašte i kreativnosti za primjenu kroz život (Brinson, P., 1991).

Integracija plesne umjetnosti u školski kurikulum polazi od partnerstva sa zajednicom, plesnim umjetnicima, kulturnim ustanovama, plesnim školama, udrugama i klubovima. Upravo se iz tog partnerstva otvaraju brojne mogućnosti integracije plesa u kurikulume škola te za razvoj kompetencija i profesionalnog usavršavanja nastavnika u tome području. Prema smjernicama UNESCO-a za umjetnički odgoj, različiti školski projekti trebaju počivati na suradnji umjetnika, nastavnika i škole. No, kao prepreka za unaprjeđenje prakse i uključivanje umjetnosti u obrazovne sustave, ističe se manjak istraživanja i nedostatak lako dostupnih izvora (UNESCO, 2006). Stoga je potrebno organizirati različita stručna usavršavanja i poticati aktivno uključivanje nastavnika, a jednako tako poticati empirijska istraživanja na tom području. Dublje razumijevanje kognitivnih fenomena koji se pojavljuju kod djece za vrijeme stvaranja plesa može pomoći u razumijevanju kako ples i druge utjelovljene paradigme učenja mogu biti korištene za unaprjeđenje poučavanja i učenja (Giguere, M., 2011).

Neki autori (Stevens, A. M., 2010, Kroflić, B., Gobec, D., 1995, Geršak, V., 2012) predlažu kroskurikularnu integraciju plesne umjetnosti u školama, odnosno kao pomoć, metodu za pojačavanje različitih područja odgoja i obrazovanja. Time se naglašava njegova interdisciplinarnost. Umjetničke aktivnosti u razredu dodatni su način učenja, a prednost se plesne umjetnosti očituje u tome što je ples dostupan svima, nisu potrebna dodatna sredstva jer je njegov instrument ljudsko tijelo. Uključivanje plesne umjetnosti kao dijela nastave nije usmjereno samo na akademska postignuća, već djeca napreduju i na afektivnom području, odnosno razvijaju svoje socijalne kompetencije.

Metodologija istraživanja

Cilj je ovoga rada analizom školskih kurikuluma dobiti uvid u područje plesne umjetnosti i utvrditi njezinu zastupljenost u osnovnim školama. Od ukupno 71 osnovne škole na području Osječko-baranjske županije, pregledano je i analizirano 67 (94%) školskih kurikuluma, dostupnih na mrežnim stranicama škola, za šk. god. 2013/2014. Analiza je obuhvatila niže i više razrede, razrednu i predmetnu nastavu, uvažavajući izvannastavne aktivnosti, izvanškolske aktivnosti, kulturnu i javnu djelatnost škole, projekte i ostalo (izborna nastava, program stručnog usavršavanja učitelja *Plesna umjetnost u izvannastavnim aktivnostima*, Županijsko natjecanje u plesnom stvaralaštvu). Uvažavajući navedene kategorije,

primijenjena je kvantitativna i kvalitativna analiza sadržaja školskih kurikula, koja je obuhvatila i broj škola te broj skupina u kojima se pojavljuje plesna umjetnost (u razrednoj nastavi, u predmetnoj nastavi, na razini škole). Navedena analiza provedena je u proljeće 2014. godine, poštujući etički kodeks istraživanja i otvorenu dostupnost kurikulumu pojedinih škola.

Rezultati i rasprava

Rezultati kvalitativne i kvantitativne analize prikazani su u Tablicama 1., 2., 3., 4. i 5., iz kojih je razvidna učestalost pojavljivanja plesnih aktivnosti unutar različitih kategorija. U tablici 1. prikazano je najfrekventnije područje plesne umjetnosti, a odnosi se na izvannastavne aktivnosti.

Rb.	Izvannastavne aktivnosti	Broj škola		Broj skupina			Ukupno skupina
		DA %	NE %	RN (1. - 4.)	PN (5. - 8.)	Razina škole	
1.	Plesna skupina	14 21	53 79	10	3	1	14
2.	Ritmika (samostalno ili u kombinaciji: recitatori, scena, ples, sport, folklor)	30 45	37 55	30	-	1	31
3.	Folklor (specifičnosti: mađarski, slovački, KUD, zadruga, zavičajni ples)	22 33	45 67	13	5	5	23
4.	Plesna družina „Cheerleadersice“	1 1	66 99	-	1	-	1
5.	Balet	1 1	66 99	1	-	-	1
6.	Mažoretkinje	1 1	66 99	1	-	-	1
7.	Rehabilitacija pokretom (i ples pisanja)	2 3	65 97	2	-	1	3
8.	Plesno-pjevačka i mješovita skupina	2 3	65 97	3	-	-	3
9.	Dramska skupina i glazbeno-dramska skupina	3 4	64 96	3	1	-	4
10.	Kreativna skupina	2 3	65 97	2	-	-	2
11.	Scensko-izričajna skupina (ples, folklor, ritmika)	2 3	65 97	1	-	1	2
RN = razredna nastava PN = predmetna nastava		UKUPNO		66	10	9	85

Tablica 1. Zastupljenost plesa u izvannastavnim aktivnostima u školskim kurikulumima Osječko-baranjske županije (67 škola)

Kao što se vidi iz Tablice 1, kategorija izvannastavne aktivnosti razvrstana je u 11 potkategorija plesnih aktivnosti, od kojih su najzastupljenije ritmika, koja se pojavljuje u 30 škola (45%), folklor u 22 škole (33%) te plesna skupina u 14 (21%) ispitanih škola. Učestalije se pojavljuju u razrednoj nego u predmetnoj nastavi, a odlikuju se različitim nazivima i kombinacijama. Odnosno, provode se kao samostalna aktivnost ili se integriraju s drugim skupinama (dramska i glazbeno-dramska skupina, mješovita skupina, plesno-pjevačka skupina, kreativna skupina, scensko-izričajna skupina). Iz analize je razvidno da plesna umjetnost gubi kontinuitet, odnosno ne nastavlja se iz razredne u predmetnu nastavu. Navedeno se može povezati s nedovoljnom osposobljenošću nastavnika za plesnu umjetnost sa starijim učenicima, što implicira uključivanje vanjskih suradnika, odnosno suradnju škole sa stručnjacima s područja plesne umjetnosti i plesnim školama.

Rb.	Izvanškolske aktivnosti	Broj škola
1.	Glazbena škola „Franjo Kuhač“	2
2.	Balet (studio i kazalište)	2
3.	Mažoretkinje	3
4.	Plesni studiji (klubovi, udruge)	4
5.	Folklor	9

Tablica 2. Zastupljenost plesa u izvanškolskim aktivnostima u školskim kurikulumima Osječko-baranjske županije (67 škola)

Uvid u zastupljenost plesa u izvanškolskim aktivnostima bio je otežan jer navedena kategorija u velikoj većini pregledanih kurikuluma nije navedena, osim u dvije do devet škola, a kreće se, zavisno od škole, na ukupno pet potkategorija izvanškolskih aktivnosti. Prema dostupnim podacima, najzastupljenija izvanškolska aktivnost je folklor, što ne mora odgovarati stvarnom zbog gore navedenog.

Rb.	Kulturna i javna djelatnost (obilježavanje prigodnih dana):	Broj škola		Broj skupina			Ukupno skupina
		DA %	NE %	RN (1-4)	PN (5-8)	Razina škole	
1.	Noć vještica	1 1	66 99	-	1	-	1
2.	Valentinovo	14 21	53 79	7	4	3	14
3.	Maskenbal	17 25	50 75	10	1	7	18
4.	Međunarodni dan plesa	7 10	60 90	2	3	2	7
5.	Božić	7 10	60 90	6	-	1	7
6.	Sv. Nikola	3 5	64 96	2	-	1	3
7.	Dječji tjedan	1 1	66 99	-	-	1	1
8.	Ispraćaj osmaša	1 1	66 99	-	-	1	1
9.	Priredbe	3 5	64 96	-	-	3	3
10.	Otvoreni dani škole	1 1	66 99	-	-	1	1
11.	Baranjski bećarac	1 1	66 99	-	-	1	1
12.	Njegovanje tradicijskih pjesama i plesova	1 1	66 99	-	-	1	1
13.	Dan škole	2 3	65 97	1	-	1	2
RN = razredna nastava PN = predmetna nastava		UKUPNO		28	9	23	60

*Tablica 3. Zastupljenost plesa u kulturnoj i javnoj djelatnosti škole
(obilježavanje prigodnih dana) u školskim kurikulumima
Osječko-baranjske županije (67 škola)*

Plesna umjetnost u kulturnoj i javnoj djelatnosti škole predstavljena je kroz različite priredbe, obilježavanje značajnih datuma i događaja, blagdana i veselica. Upravo univerzalni jezik plesa nositelj je svih tih aktivnosti, u koji su pretežito uključuju svi učenici škole. Iz tablice je vidljivo da se plesnim aktivnostima najčešće obilježavaju Maskenbal (17 škola, 25%), Valentinovo (14 škola, 21%) te Božić i Međunarodni dan plesa (7 škola, 10%). Sve navedene potkategorije plesa obogaćuju kulturnu i javnu djelatnost škole, šire pozitivno ozračje i doprinose socijalnoj koherentnosti.

Rb.	Projekti	Broj škola		Broj skupina			Ukupno skupina
		DA %	NE %	RN (1-4)	PN (5-8)	Razina škole	
1.	Plesom do zdravlja	11	66,99	1	-	-	1
2.	Breakdance i Beatbox radionica	11	66,99	-	1	-	1
3.	„Mens sana in corpore sano“ (obilježavanje dana plesa)	11	66,99	-	-	1	1
4.	Lude šezdesete (rock&roll)	11	66,99	-	-	1	1
5.	Grigor Vitez u riječi, pokretu i slici	11	66,99	-	1	-	1
6.	Boje i zvuci Afrike	11	66,99	-	1	-	1
7.	Međunarodni susreti osnovnih škola zakarpatskih zemalja	11	66,99	-	-	1	1
8.	„Učimo, čitamo, stvaramo“	11	66,99	-	1	-	1
RN = razredna nastava, PN = predmetna nastava		UKUPNO		1	4	3	8

Tablica 4. Zastupljenost plesa u projektima u školskim kurikulumima Osječko-baranjske županije (67 škola)

Plesni projekti kao važna dimenzija suvremene nastave još uvijek nisu uzeli maha u ispitanim školama, ali se uz izvannastavne i izvanškolske aktivnosti, kulturnu i javnu djelatnost škole ipak pojavljuju. Često su samo dio većih projekata na razini razreda ili škole („Mens sana in corpore sano“ – obilježavanje Međunarodnog dana plesa, Lude šezdesete, Grigor Vitez u riječi, pokretu i slici, Boje i zvuci Afrike – afrički plesovi, Međunarodni susreti osnovnih škola zakarpatskih zemalja – folklorni nastupi, „Učimo, čitamo, stvaramo“ – ples u Njemačkoj, Engleskoj, Slovačkoj) što je dobro, gledajući interdisciplinarnu povezanost predmeta. S druge strane, uvažavajući veliku odgojnu vrijednost plesa, poželjno je razvijati plesne projekte i kod učenika njegovati plesnu umjetnost, kao jednakovrijednu drugim područjima. Slična nastojanja prepoznata su od strane Agencije za odgoj i obrazovanje koja je 17. veljače 2014. godine izdala pozitivno stručno mišljenje za program „Izvannastavna aktivnost ples i aerobik u osnovnoj školi“, na temelju Smotre plesnog stvaralaštva, kao dio projekta „Plesna kultura u osnovnim školama“, koja je po prvi puta ove godine obuhvatila osnovne škole osječko-baranjske županije.

Ostalo	Broj škola		Broj skupina			Ukupno skupina
	DA %	NE %	RN (1-4)	PN (5-8)	Razina škole	
Izborna nastava (njegovanje jezika manjine)	1 1	66 99	1	1	-	2
Programi stručnog usavršavanja učitelja (Plesna umjetnost u izvannastavnim aktivnostima)	1 1	66 99	-	-	1	1
Županijsko natjecanje u plesnom stvaralaštvu	1 1	66 99	1	-	-	1
RN = razredna nastava PN = predmetna nastava	UKUPNO		2	1	1	4

Tablica 5. Zastupljenost plesa u ostalim aktivnostimalkategorijama u školskim kurikulumima Osječko-baranjske županije (67 škola)

Od ostalih plesnih aktivnosti u analiziranim školskim kurikulumima, izdvojene su tri koje se pojavljuju u četiri škole i pokazuju mogući razvojni put plesne umjetnosti u školama. To se prvenstveno odnosi na usavršavanje učitelja iz područja plesne umjetnosti, sudjelovanje na susretima plesnih grupa te mogućnost uvođenja izborne nastave vezane za ples.

Zaključak

Rezultati istraživanja pokazali su da je plesna umjetnost zastupljena u velikom broju osnovnih škola, većinom u nižim razredima, a znatno manje u višim. Najprepoznatljivija je u izvannastavnim aktivnostima učenika, nakon čega slijede izvanškolske aktivnosti, kulturna i javna djelatnost škole te projekti. Uvidom u spomenuto, ukazuje se potreba za uvođenjem plesne umjetnosti u više razrede osnovnih škola, kao i potreba povećanja spomenutih u razrednoj nastavi. Istraživanje je pokazalo da ples nije zanemaren u školama, ali imajući u vidu njegove razvojne odrednice zaslužuje veću pozornost, sličnu drugim umjetničkim područjima koja zajedno s plesom trebaju uzeti više prostora u školskim kurikulumima, što sve snažnije zagovaraju stručnjaci iz područja kurikuluma. Kao suvremeni pedagoški izazov ističe se potreba stručnog usavršavanja nastavnika u plesnom području, kao i partnerstvo s plesnim umjetnicima, stručnjacima i plesnim školama te daljnja istraživanja u ovome području. Krajnji je cilj da se ples prizna kao snažno odgojno sredstvo koje doprinosi cjelovitom razvoju učenika, što je jedno od načela suvremenog odgoja i obrazovanja i kao takav postane sastavni dio školovanja.

Literatura

- Bergmann, S. (1995). Creative Dance in the Education Curriculum: Justifying the Unambiguous. *Canadian Journal of Education*, 20(2), 156 – 165.
- Bläsing, B., Puttke, M., Schack, T. (2010). *The Neurocognition of Dance: Mind, Movement and Motor Skills*. New York: Psychology Press.
- Bognar, B., Matijević, M. (2005). *Didaktika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Brinson, P. (1991). *Dance as Education Towards a National Dance Culture*. London: Routledge Falmer Press.
- Dewey, J. (1934). *Art as experience*. New York: Perigee.
- Gardner, H. (1993). *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*. New York: Basic Books.
- Geršak, V. (2012). Creative movement – An opportunity for affective education. U: *Dance, young people and change: Proceedings of the daCi and WDA Global Dance Summit* (ur. S.W. Stinson, C. Svendler Nielsen, S-Y. Liu), Taiwan: Taipei National University of the Arts. <http://www.ausdance.org/>
- Giguere, M. (2011). Social Influences on the Creative Process: An Examination of Children's Creativity and Learning in Dance. *International Journal of Education & the Arts*, 12(Special Issue 1.5), 1 – 13.
- Hanna, J. L. (2008). A Nonverbal Language for Imagining and Learning: Dance Education in K-12 Curriculum. *Educational Researcher*, 37(8), 491 – 506.
- H'Doubler, M. (1925). *The dance and its place in education*. New York: NY: Harcourt, Brace and Company.
- Iwai, K. (2002). The Contribution of Arts Education to Children's Lives. *Prospects*, 32(4), 1 – 15.
- Jurić, V. (2007). Kurikulum suvremene škole. U: *Kurikulum – teorije – metodologija – sadržaj – struktura* (ur. Previšić, V.), Zagreb: Školska knjiga, 253-307.
- Koff, S.R., Svendler Nielsen, C., Baumgart, C., Janković, I. (2012). Curriculum in motion – Special event. U: *Dance, young people and change: Proceedings of the daCi and WDA Global Dance Summit* (ur. S.W. Stinson, C. Svendler Nielsen, S-Y. Liu). Taiwan: Taipei National University of the Arts. <http://www.ausdance.org/>
- Kroflić, B., Gobec, D. (1995). *Igra – gib – ustvarjanje – učenje: metodični priručnik za usmerjene ustvarjalne gibno-plesne dejavnosti*. Novo mesto: Pedagoška obzorja.
- Ladešić, V., Mrgan, J. (2007). Ples u realizaciji antropoloških zadaća tjelesne i zdravstvene kulture. U: *Antropološke, metodičke, metodološke i stručne pretpostavke rada u područjima edukacije, sporta, sportske rekreacije i kineziterapije* (ur. Findak, V.), Zagreb: Hrvatski kineziološki savez, 306 – 309.
- Lobo, Y., Winsler, A. (2006). The Effects of a Creative Dance and Movement Program on the Social Competence of Head Start Preschoolers. *Social Development*, 15(3), 501-519.

- Maletić, A. (1983). *Pokret i ples*. Zagreb: Kulturno-prosvjerni sabor Hrvatske.
- Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje (2011).
- Quin, E., Frazer, L., Redding, E. (2007). The Health Benefits of Creative Dance: improving children's physical and psychological wellbeing. *Education and Health*, 25(2), 31-33.
- Schupp, K. (2011). Informed Decisions: Dance Improvisation and Responsible Citizenship. *Journal of Dance Education*, 11(1), 22 – 29.
- Smith-Autard, J. (1994). *Expression and Form in the Art of Dance in Education*. Kindle the fire: 6th triennial daci conference program, Sydney: Macquarie University, 268-283.
- Smjernice za umjetnički odgoj (2006). UNESCO
- Stevens, A. M. (2010). *Teaching Creative Dance in Early Childhood Education*. Sacramento: California State University.

DANCE ART AND SCHOOL CURRICULUM

Abstract

Today, prominent globalization processes set requirements for lifelong learning in different arenas of human activity, which presuppose connectedness, cooperation and partnership on all levels. Dance art and the universal language of dance enable integrative processes and contribute to the development of a student-focused curriculum. By developing creative dance abilities, introducing dance art and the current dance scene and educating a future dance audience, schools contribute to children and youth's cultural development. Therefore, the national curriculum also emphasizes the importance of dance art, and especially curriculums of schools that have a long-term tradition in nurturing the dance culture. Dance art rounds off children's education, contributes to a healthy psychophysical development, and fulfils one of the three basic functions of school – transmission of culture. Using knowledge about all the advantages of the universal language of dance, the aim of this paper is to gain insight into dance art and determine its presence in elementary schools by analysing school curriculums. 67 elementary school curriculums of the Osijek-Baranja County have been examined and analysed. The analysis encompassed grades 1 through 8 of elementary school, acknowledging all their specificities and all forms of teaching. Results from a quantitative and qualitative analysis reveal that dance art is represented in many elementary schools, mostly in lower grades, and significantly less in higher grades. Dance art can mostly be found in students' extracurricular activities, then in activities students participate in outside of school, in school's cultural and public activities, and in school projects. This indicates a need to introduce dance art into higher grades of elementary school, and also a need to introduce more dance art in lower grades of elementary school. This research has shown that dance is not neglected in schools, but if we take into consideration its developmental determinants, it can be said that it deserves more reverence, similar to ones other art forms have. All art forms, including dance, should have more space in school curricula, which is confirmed by different curricular experts.

Keywords: dance art, school curriculum, students, elementary school